

УДК 94.008 (477.83) “ХХ”

Г 19

Микола ГАЛІВ

**КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ ДРОГОБИЧА
В ПЕРІОД НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941 – 1944 рр.)**

У статті на основі аналізу матеріалів української легальної преси розкривається стан культурного життя української громади Дрогобича у 1941 – 1944 рр. Передовсім характеризується освітня сфера (дошкільні виховні заклади, початкове, середнє і професійне шкільництво, курсова система навчання тощо), а також діяльність театру та хороших колективів міста в умовах німецької окупації.

Ключові слова: *українська громада, Дрогобич (1941 – 1944 рр.), освіта, театр, хороше мистецтво, музейна справа.*

Розвиток історичного краєзнавства на сучасному етапі характеризується посиленням уваги дослідників не лише до адміністративно-правових, економічних, етносоціальних, а й культурних процесів локального характеру. Не є винятком і дослідження історії міста Дрогобич, минушина якого ще має чимало “білих плям” та невивчених часових пластів. Зокрема, малодослідженим аспектом історії Дрогобича є рівень розвитку культури (освіти, театрального та хорового мистецтва тощо) його мешканців, передовсім українців, у період німецької окупації. З огляду на це вважаємо актуальною необхідність з’ясувати стан культурного життя української громади міста у 1941 – 1944 рр.

Стан української культури в Дрогобичі під час німецької окупації 1941 – 1944 рр. майже не розглядався в українській історіографії. У працях радянських дослідників, зокрема І.Кошарного і М.Підпригорщука, В.Літянського [6], стан

культури в місті цього періоду окреслювався переліком матеріальних збитків, завданих німцями освітнім і мистецьким установам. Подібний підхід, до речі, яскраво ілюструють відомі нариси-путівники М.Мариняка та М.Шалати [11]. Більш адекватна оцінка культурної сторінки життя Дрогобича дана у мемуарних та краєзнавчо-описових публікаціях авторів з української діаспори, передовсім статтях А.Д.Сольчаника та В.Яціва [16]. У них наводяться окремі факти з життя українських навчальних закладів, театральних та хорових колективів Дрогобича у 1941 – 1944 рр. Значним внеском у вивчення окресленої проблеми стала монографія Н.Антонюк. Використавши матеріали газетної періодики, авторка охарактеризувала українське культурне життя в Генеральній губернії, виокремила деякі події у мистецькій (театральній та хоровій) сфері Дрогобича. А краєзнавець Р.Пастух описав особливості відновлення української гімназії в Дрогобичі у 1941 р., також згрупував за хронологічним принципом найбільш важливі, на його думку, події з історії міста в окреслений період [15, 24 – 25, 74 – 75]. Однак на сьогодні немає жодної публікації, де б характеризувалося культурне життя українців Дрогобича в часи німецької окупації. Зауважимо, що нам не вдалося розшукати в архівах матеріали, що стосуються досліджуваної проблеми (за винятком неповного реєстру учнів II і IV класів української гімназії в Дрогобичі [I, 3 – 4] та господарських документів торговельної школи [III]). Тому головною джерельною базою дослідження стали матеріали часописів “Вільне (Дрогобицьке) слово” (1941 – 1942) і “Голос Підкарпаття” (1942 – 1944).

Мета статті – розкрити стан культурного (передовсім освітнього і мистецького) життя української громади Дрогобича в 1941 – 1944 рр.

Німецькі війська ввійшли у Дрогобич 1 липня 1941 р., поклавши початок трирічній окупації міста. Проте утвердження жорсткого нацистського режиму, який характеризувався майже цілковитим контролем німців над усіма сферами суспільного життя міста, не передбачало заборони діяльності усіх закладів освіти і культури. Як відомо, німецька адміністрація в Галичині, зважаючи на

етнічний склад населення і реалізуючи політику “нового порядку” (знищення євреїв і протидія полякам, які прагнули відновлення власної державності), намагалася опертися на українців, а тому йшла на деякі поступки в культурній сфері. Саме тому в Дрогобичі, як і в інших містах Галичини, діяли нечисленні культурні осередки лише української громади (поляки та євреї не мали своїх шкіл, театрів і читалень). Українці, втративши надію на можливість відродження власної держави, намагалися розбудувати або принаймні зберегти різні українські установи, передовсім заклади освіти. Утворенням, відновленням та діяльністю українських культурних установ у Дрогобичі займався Український окружний комітет (далі – УОК), створений українською громадськістю у серпні – вересні 1941 р. як місцева філія Українського крайового комітету у Львові, а з березня 1942 р. – Українського центрального комітету в Кракові. Зауважимо, що майже всі свої дії та заходи, зокрема у сфері культури, УОК доводилося узгоджувати з німецькою адміністрацією, репрезентованою крайсгауптманшафтом – урядом (староством) Дрогобицької округи на чолі з д-ром Гаргенсом.

Першочерговим завданням УОК у Дрогобичі було налагодження системи освіти дітей та молоді. Власне зусиллями комітету в дозволені німецькою владою межах у місті було побудоване українське початкове, середнє і фахове *шкільництво* (єдиний у місті освітній заклад вищого типу – учительський інститут – не діяв). На жаль, назвати кількість українських народних (початкових) шкіл у Дрогобичі 1941 – 1944 рр. наразі не можна. Відомо, що деякі з них діяли на вулицях Зварицькій, Стрийській, Конарського. Записи дітей 1928 – 1934 років народження до початкових шкіл тривали 25 – 27 вересня 1941 р., а навчання у них розпочалося 13 жовтня [4].

Значним досягненням української громади було поновлення діяльності української гімназії під назвою “Державна гімназія з українською мовою навчання в Дрогобичі” (вул. Сніжна, 11). Вже 12 – 17 листопада 1941 р. з дозволу очільника культосвітнього відділу Дрогобицького окружного староства Штрофа проведено записи бажаючих навчатися в гімназії. Набір учнів відбувався одразу до усіх восьми класів.

Навчання, звісно ж, було платним і доволі дорогим, що стримувало наплив учнів [14]. У кожному класі української гімназії в Дрогобичі нараховувалося 50 учнів, із них 5 дівчат [16, 464]. Подібна квота була встановлена німецькою владою для усіх гімназій Галичини.

У грудні 1941 р. класична восьмикласна гімназія, яку очолив Михайло Бараник, розпочала навчальний процес. Учителями працювали д-р Михайло Рабій, Стефанія Залітач, Олекса Кушак, Михайло Байрак, Володимир Козак, Богдан Пюрко, Богдан та Михайло Попелі, Андрій Лепкий, Роман Смолька, Степан Липинський, Марія Калужняцька, а також о. Кот, Опалко, Неверлі, Полянський, Кульчицький, Смольницький та інші. Перший випуск гімназії відбувся 11 липня 1942 р., останній – 3 березня 1944 р. [15, 25]; [16, 464]. Від 21 січня до 18 квітня 1942 р. при гімназії тривав тримісячний матуральний курс для колишніх учнів гімназії, які не мали змоги здати матуру в часи II Речі Посполитої та радянізації 1939 – 1941 рр. Іспит зрілості приймала поважна екзаменаційна комісія зі Львова (Ф.Курц, А.Граше, М.Білик) на чолі з керівником відділу науки та навчання уряду губернатора дистрикту “Галіція” А.Гасселіхом. Матуру здали 24 учасники курсу [14]. На початку 1944 р. гімназія з “рідношкільного” будинку на вул. Сніжній, у якому влаштовано військовий шпиталь, була переведена до будинку початкової школи на вул. Зварицькій.

Матеріальне забезпечення гімназії здійснювалося не лише через учнівську оплату за навчання, а й завдяки УОК, який сприяв проведенню до гімназії газу в 1942 р., утворив на початку січня того ж року гімназійний буфет та 40 гімназістам виплатив одноразову стипендію у розмірі 75 зл. на особу. Стипендія призначалася не лише відмінникам навчання, а й учням, батьки яких були репресовані радянською владою, а в 1943 р. – тим гімназістам, батьки яких стали стрільцями дивізії “Галичина” [14; 7, 173 – 174].

Професійне шкільництво Дрогобича (1941 – 1944 р.) репрезентували такі навчальні заклади (за даними на червень 1943 р.): 1) державна торговельна школа (діяла від 2 лютого 1942 р. на вул. Я.Собеського), до якої приймали хлопців та дівчат, що закінчили четвертий клас народної школи, склали вступний

іспит з української мови та рахунків; 2) дівоча господинська школа (вул. Т.Шевченка, 3), яка приймала дівчат з шестикласною освітою народної школи (восени 1942 р. школа під керівництвом пані Валігури нараховувала 120 учениць); 3) хлоп'яча ремісничка школа (діяла з 2 лютого 1942 р. на вул. Раневицькій поблизу вокзалу, директор – Дмитро Гижий), яка готувала слюсарів, ковалів, бляхарів, електротехніків, шевців, кравців, столярів. До школи приймали 14-річних хлопців, які закінчили семикласну народну школу (річна вартість навчання – 100 зл.). Для вступу до цих шкіл потрібен був дозвіл уряду праці, однак їх закінчення давало можливість продовжити навчання у фахових школах Львова. Крім того, Дрогобицький УОК, як свідчать газетні матеріали, зайнявся організацією гарбарської школи, оскільки у місті були дві гарбарні, які потребували кваліфікованих працівників [1, 6]. Однак імовірно, що відкриття гарбарської школи в Дрогобичі так і не відбулося, адже про її існування не згадується в жодній газетній публікації чи опублікованих спогадах дрогобичан.

На нашу думку, ці професійно-освітні заклади належали до так званих *Berufsschulen* – званевих (державних) профшкіл нижчого типу, після закінчення яких випускники могли продовжити навчання у 2 – 3-річних фахових школах (вищий рівень професійного шкільництва) у Львові. Термін навчання у торговельних званевих школах становив 2 роки, господарських – 1, а в ремісничих – 3. Особливим ступенем професійного шкільництва в Генеральній губернії були званево-обов'язкові школи, призначені винятково для підвищення професійної кваліфікації й рівня фахової освіти молоді, яка працювала на промислових, ремісничих, торговельних підприємствах та у сільському господарстві. Зауважимо, що при хлоп'ячій ремісничій школі (її інколи називали технічною) в Дрогобичі було відкрито трирічну званево-обов'язкову школу, де навчалися учні ремісників та фабричні практиканти.

Для гімназійної та професійно-шкільної молоді у Дрогобичі (передусім завдяки Українському комітетові) було **відкрито три бурси**. У листопаді 1941 р. розпочато організацію бурси для гімназистів, у п'яти кімнатах якої незабаром мешкало 83 – 84 учні 1 – 8 класів, згодом відкрито бурсу на

вул. Церковній, якою опікувалися сестри-жалібниці [13], а в квітні 1943 р. – бурсу для учнів ремісничої школи. Відкриття і діяльність останньої було описано у двох публікаціях газети “Голос Підкарпаття”. У першій повідомлялося, що для відкриття ремісничої бурси Дрогобицький УОК отримав 9-кімнатний будинок на вул. М.Шашкевича. 7 квітня 1943 р. відбулося урочисте відкриття бурси, під час якого присутні склали пожертву у розмірі 2620 зл. на потреби закладу. Значно більше інформації подає публікація “Ремісничка бурса в Дрогобичі”, згідно з якою на жовтень 1943 р. в цьому закладі мешкало 26 учнів ремісничої школи та учнів майстрів-ремісників. Велика частина статті присвячена організованій управителем бурси Володимиром Дубом системі громадської фінансової підтримки закладу. Керівникові вдалося зібрати заяви 272 громадян, які зобов’язалися щомісячно вносити певну суму грошей на утримання бурси. 180 робітників сплачували 495 зл., 30 службовців та інженерів – 141 зл., 25 ремісничих майстрів – 192 зл., 23 купці – 365 зл., 14 осіб вільних професій – 86 зл. У такий спосіб бурса щомісяця отримувала 1279 зол. [13]. В. Дуб у спогадах зазначає, що, крім коштів від “спомагаючих членів”, основну підтримку бурсі (у якій, за його словами, мешкало 45 учнів) надавав Український допомоговий (окружний) комітет [5, 600]. Ремісничка бурса була зразковим закладом подібного типу, в якому учні отримували не лише житло, добре харчування, медичний огляд, а й певне виховання та освіту. Зокрема, бурсаки мали змогу слухати лекції з історії, географії, а також займатися самоосвітою [13].

Крім того, у Дрогобичі широко запроваджувалася **курсова система навчання**. Уже в липні 1941 р. Студентське товариство відкрило курси німецької мови та машинопису, у серпні – кооперативний курс, у вересні – адміністративно-організаційний курс. У листопаді і грудні того ж року товариство “Сільський господар” організувало сільськогосподарські курси. Зокрема, у грудні були організовані курси для майбутніх сільських інструкторів-садівників. Восени 1942 р. з’явилася низка курсів: при дівочій школі господинь відкрито перший курс дитячих піклувальниць (який планувалося перетворити на самостійну школу); 4 жовтня у приміщенні ремісничої школи організовано

курси склярства, переплетництва і бляхарства; 19 жовтня запроваджено курси машинопису, німецької та української стенографії, а 27 жовтня – німецької мови (на курсах машинопису та стенографії кількість слухачів обмежувалася 20 місцями). Крім того, у листопаді 1942 р., січні та березні 1943 р. розпочинали діяльність дво- і тримісячні курси бухгалтерів. 31 січня 1943 р. з ініціативи УОК почав діяти тримісячний курс для провідниць дитячих садків, на який приймалися дівчата віком понад 16 років і закінченою семикласною освітою. У березні 1943 р. відкрито курс шевського крою (інж. Ярослав Булка), а пізніше вишкільний шоферський курс (інж. Олександр Татарський) [1, 4].

Періодично у Дрогобичі відбувалися заходи, спрямовані на *підвищення кваліфікації учителів* міста та округи. Так, окружний шкільний радник Біляв скликав на 19 листопада 1942 р. конференцію учителів Дрогобицької округи з метою ознайомлення їх з новими методами навчання німецької мови. Для 150 учителів у “1-й клясі” гімназії проведено три показові лекції німецької мови, після яких виголошено два реферати з методичної тематики [17]. Наступну конференцію учителів Дрогобиччини шкільний радник Біляв скликав на 22 вересня 1943 р. Цього разу показові лекції провели вчителі “української школи Ч. 1” (мабуть, ідеться про гімназію) Магдаліна Созанська та Єфросина Кузів. “Обі лекції були зразком педагогічного мистецтва”, – резюмував у газеті “Голос Підкарпаття” невідомий автор, принагідно згадавши виступи “фахового учителя” (невідомо, що мається на увазі: професійність чи приналежність до якоїсь фахової школи) Лева Городиського та шкільного інспектора Теодора Жагаляка [17].

Відомо, що на початку німецько-радянської війни відновило свою діяльність *Товариство “Просвіта”*, яке, однак, було заборонено нацистською владою. Читальні “Просвіти” у травні 1942 р. перетворено на Українські освітні товариства (далі – УОТ), які перебували під опікою Українського центрального комітету та його окружних філій. На жаль, ні “Вільне слово”, ні “Голос Підкарпаття” майже не приділяють уваги діяльності освітніх товариств у Дрогобичі. Лише у березні 1943 р. в “Голосі Підкарпаття” описувалося відкриття

д-ром Гурком за дорученням УОК читальні для інтелігенції Дрогобича. 20 лютого 1943 р. відбулися перші сходи членів (150 осіб) читальні, під час яких д-р Гурко виголосив реферат на тему “Характер українця – хребетний стовп нації” [12]. Оскільки стаття, в якій повідомлялося про відкриття читальні, називалася “Нова клітина УОТ в Дрогобичі”, припускаємо можливість існування інших читалень у місті. Однак про їх роботу наразі нічого невідомо.

Громадськість Дрогобича дбала про утворення та діяльність і дошкільних *установ*. У вересні 1942 р. у скромній хатині на вул. Церковній було відкрито дитячі ясла для покинутих дітей. На вул. св. Івана вже у січні 1942 р. діяла дівоча захоронка, в якій на кошти УОК мешкали і виховувалися 14 дітей-сиріт. У цьому ж будинку діяв і дитячий садок, який щоденно відвідувала 21 дитина. Захоронкою опікувалася Стефанія Левицька, а вихователькою працювала Лідія Кикавець. Протягом 1942 р. були спроби відкрити другий дитячий зразковий садок на вул. Стрийській, 108, у якому б проходили педагогічну практику учасниці курсів провідниць, однак він почав діяти лише на початку 1943 р. У “Голосі Підкарпаття” 5 грудня 1943 р. з’явилася невелика публікація, з якої дізнаємося про існування у Дрогобичі у приватному будинку на вул. Скитницький сирітського притулку на чолі з виховницею Шперхів. “З приємністю доводиться нам ствердити, – зазначає невідомий автор газетної статті, – що теперішня управа приюту зовсім добре виконує своє виховне завдання. Заступає вона 60-тьом безрідним діточкам втрачену рідню, прояснює їхнє невеселе дитинство, виховує їх на гарних, свідомих громадян, словом усуспільнює їх” [18]. Діяльність дошкільних та позашкільних установ (садків, притулків, захоронок) час від часу перевірялася УЦК. У “Голосі Підкарпаття” від 8 листопада 1942 р., зокрема, згадується, що “цими днями” Дрогобич відвідала інспектор УЦК у справах дошкільного виховання Анна Терлецька, яка оглянула “місцеві і околичні дитячі садки” та відзначила хорошу якість ведення дитячих садків у Дрогобичі та Бориславі [18].

Під час окупації не завмерло й *театральне життя* Дрогобича. У 1941 р. у місті діяв театр, який перебував на

утриманні УОК. Вже у вересні 1941 р. театральний колектив поставив п'єсу “Невольник”, пізніше майже щотижня на сцені “Народного Дому” йшли вистави: “Ой, не ходи, Грицю”, “Маруся Богуславка”, “Різдвяна ніч”, “Хмари”, “Сорочинський ярмарок”, “Запорозький клад” тощо. У середньому кожну виставу відвідували 700 – 800 глядачів [3, 4]. У серпні – вересні 1942 р. за браком коштів театри в Дрогобичі, Стрию і Самборі були об'єднані в єдиний “Підкарпатський театр” з осідком у Дрогобичі. Його очолив колишній директор “Нової сцени” в Карпатській Україні та режисер театру “Студія” у Львові Юрій Шерегій. Театр отримав приміщення в залі “Народного Дому” і, крім Дрогобича, обслуговував інші міста Прикарпаття. У 1943 р. постановки в ньому здійснював Й.Стадник. Театр, який фінансували УЦК та окружні комітети в Дрогобичі, Стрию і Самборі, швидко розростався, маючи у своєму складі майже 200 осіб [2, 110]; [7, 162].

Протягом першого року існування “Підкарпатський театр” дав багато вистав: на початку липня 1943 р. їх кількість сягнула 153. 20 липня відбулося святкове закінчення весняного сезону театру, під час якого глядачі мали змогу побачити вистави “Запорожець за Дунаєм” та “Ноктюрн”. При цьому театр приймав іменитих гостей зі Львова: композиторів В.Барвінського і С.Людкевича, о. С.Сапруна, режисера Й.Стадника, письменника Ю.Косана та інших. В одному з останніх чисел “Голосу Підкарпаття” повідомлялося, що наприкінці січня 1944 р. Дрогобицький театр поставив оперетку “Жайворонок” [3, 6].

Крім того, Дрогобич відвідували й інші театри та мистецькі колективи. У ньому неодноразово бував театр зі Стрия (зокрема 7 – 9 і 20 – 22 лютого 1942 р.), 27 квітня 1942 р. гастрював Станіславський театр, а 13 – 14 березня 1943 р. виступав Львівський оперний театр, який дав дві вистави: драму “Ріка” і комедію “Викрадення сабінянок”. До міста навідався львівський квартет Осипа Курочки для виступу перед працівниками місцевих заводів. У суботу 10 липня 1943 р. квартет дав концерт для працівників “Польміну”, а в неділю 11 липня – “Галіції” і “Нафти”. 8 – 9 березня 1944 р. в Дрогобичі гостювала і Київська капела бандуристів на чолі з Г.Китасти́м, яка дала два концерти [8].

У часи німецької окупації у Дрогобичі діяли ще й декілька *хорових колективів*. Улітку 1941 р. відбулося відродження хору “Боян Дрогобицький” (диригент Б.Пюрко). Перший великий концерт після свого відновлення “Боян” дав у неділю 21 грудня 1941 р. у залі “Народного Дому”. У ньому, зокрема, взяли участь солісти Олена Лозицька, Доментій Йоха [9, 3]. Хор також виступав у різних містах регіону, а 31 липня 1942 р. на конкурсі ім. М.Лисенка у Львові зайняв перше місце серед хорових колективів Галичини [2, 116]. У Дрогобичі діяв і мішаний хор (диригент – І.Городиський) працівників заводу “Польмін”, який 23 листопада 1941 р. дав перший концерт та поставив п’єсу “Бувальщина”. Крім того, виник робітничий хор під керівництвом В. Дуба, що вперше виступив 30 травня 1943 р. під час академії на честь Івана Франка [9, 6].

Водночас *музейна сторінка культури міста* так і не була розгорнута. У 1941 р. з боку УОК були спроби поновлення діяльності Дрогобицького історично-краєзнавчого музею на чолі з гімназійним професором А.Лепким [10]. Однак 23 червня 1942 р. відділ науки і навчання уряду Генеральної губернії видав розпорядження, згідно з яким усі без винятку музеї дистрикту “Галіція” закривалися [7, 151].

Отже, зусилля української громадськості Дрогобича, репрезентованої УОК, спрямовувалися на підтримку та забезпечення діяльності деяких освітніх установ та закладів культури у складний період німецької окупації. Особливостями культурного життя української громади міста у той час були: створення кількох громадських дошкільних закладів та установ для сиріт; діяльність принаймні трьох початкових шкіл; поновлення діяльності української гімназії, яка стала єдиною середньою школою у місті (у 1940 р. їх було 13); ліквідація учительського інституту та відкриття трьох державних професійних шкіл нижчого типу; розбудова курсової системи навчання дорослих дрогобичан, які прагнули оволодіти робітничими та адміністративними спеціальностями; діяльність щонайменше двох читалень Українського освітнього товариства; активна сценічна діяльність дрогобицького “Підкарпатського театру”, відновлення хорових колективів, але цілковита зупинка музейної справи. Подальшим напрямом досліджень культурного

життя Дрогобича (1941 – 1944 рр.) вважаємо з'ясування особливостей релігійного життя української та польської громад.

Джерела та література

I. Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). – Ф. Р-38. – Оп. 1. – Спр. 1.

II. ДАЛО. – Ф. Р-8. – Оп. 9. – Спр. 433.

1. Див.: Адміністративно-торговельний курс // Вільне слово (далі – ВС). – 1941. – № 29. – 12 вересня. – С. 4; Курс для провідниць дитячих садків у Дрогобичі // Голос Підкарпаття (далі – ГП). – 1942. – Ч. 6. – 4 жовтня. – С. 6; Нові школи і курси в Дрогобичі // ГП. – 1942. – Ч. 7. – 11 жовтня. – С. 6; Практичні курси в Дрогобичі // ГП. – 1942. – Ч. 11. – 8 листопада. – С. 6; Бухгалтерійні курси в Дрогобичі // ГП. – 1943. – Ч. 3. – 17 січня. – С. 6; Курс шевського крою в Дрогобичі // ГП. – 1943. – Ч. 11. – 14 березня. – С. 6; Вишкільний курс шоферства в Дрогобичі // ГП. – 1943. – Ч. 21. – 23 травня. – С. 6.

2. Антонюк Н. В. Українське культурне життя в Генеральній Губернії (1939 – 1944 роки). – Львів, Б. в., 1997. – 232 с.

3. Див.: Віднова Дрогобицького театру // ВС. – 1941. – № 31. – 17 вересня. – С. 3; Відвідування в дрогобицькому театрі // ВС. – 1942. – № 12. – 29 січня. – С. 4; Л.Р. В театрі // ВС. – 1942. – № 1. – 1 січня. – С. 4; 3 театру // ВС. – 1942. – № 6. – 15 січня. – С. 4; Оголошення (про приїзд театру зі Станіслава) // Дрогобицьке слово. – 1942. – № 40 – 41. – 3 – 6 квітня. – С. 4; 153 вистава Дрогобицького театру в Стрию // ГП. – 1943. – Ч. 29. – 18 липня. – С. 6; Небуденна імпреза в Дрогобичі // ГП. – 1943. – Ч. 30. – 25 липня. – С. 6; 3 мистецького життя Дрогобича // ГП. – 1943. – Ч. 33. – 15 серпня. – С. 6.

4. Вписи // ВС. – 1941. – № 35-36. – 27 вересня. – С. 3; Оголошення (про початок навчання у вселюдських школах) // ВС. – 1941. – № 42. – 12 жовтня. – С. 1.

5. Дуб В. Робітнича громада ім. Івана Франка в Дрогобичі // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Т. 1. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто: Б.в., 1973. – С. 598 – 600.

6. Див.: Кошарний І.Я., Підпригоршук М.В. Радянська Дрогобиччина. – Дрогобич, 1957. – 202 с.; Літянський В.П. До питання розвитку загальноосвітньої школи на Дрогобиччині // Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного інституту ім.І.Франка. – Вип. III. – Дрогобич, 1957. – С. 5 – 32.

7. Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. Т. 1-й (1939 – 1953). – К.: Наук. думка, 1995. – 748 с.

8. Див.: Л.Р. Другий виступ Стрийського театру в Дрогобичі // ВС. – 1942. – № 25. – 27 лютого. – С. 3; Капела київських бандуристів у Дрогобичі // ГП. – 1944. – Ч. 13. – 26 березня. – С. 6; 3 мистецького життя Дрогобича // ГП. – 1943. – Ч. 33. – 15 серпня. – С. 6;

9. Див.: Л.Р. Концерт Бояну заповідається // ВС. – 1941. – № 71 – 20 грудня. – С. 3; Дрогобицький Боян знову працює // ВС. – 1941. – № 74. – 29 грудня. – С. 6; Л.Р. Де співаки Дрогобича // ВС. – 1941. – № 63 – 1 грудня. – С. 4; Робітничий хор в Дрогобичі // ГП. – 1943. – Ч. 26. – 27 червня. – С. 6.

10. Л.Р. Музей Дрогобича // ВС. – 1941. – № 65. – 6 грудня. – С. 2.

11. Див.: Мариняк М. Дрогобич. Ілюстрований краєзнавчий нарис. – Львів: Каменярь, 1979. – 47 с.; Шалата М. Дрогобич: Нарис-путівник. – Львів: Каменярь, 1986. – 86 с.

12. Нова клітина УОТ в Дрогобичі // ГП. – 1943. – Ч. 11. – 14 березня. – С. 6.

13. Див.: Оголошення (конкурс на посаду управителя хлоп'ячої бурси в Дрогобичі) // ВС. – 1941. – № 60. – 24 листопада. – С. 4; “Поможи собі сам”. Робота Українського Окружного Комітету Дрогобиччини // ВС. – 1942. – № 10. – 24 січня. – С. 2; Дрогобицький гуртожиток // ВС. – 1942. – № 11 – 26 січня. – С. 4. Ще одна бурса в Дрогобичі // ГП. – 1943. – Ч. 16. – 18 квітня. – С. 6; Ремісничка бурса в Дрогобичі // ГП. – 1943. – Ч. 42. – 17 жовтня. – С. 6.

14. Див.: Оголошення (про вписи до гімназії) // ВС. – 1941. – № 56. – 15 листопада. – С. 4; Молодь – до шкіл! [редакційна] // ВС. – 1941. – № 63. – 1 грудня. – С. 1. Оголошення (про 3-місячний матуральний курс) // ВС. – 1942. – № 7. – 17 січня. – С. 4; Матура в українській гімназії в Дрогобичі // ВС. – 1942. – № 48. – 24 квітня. – С. 3; Дрогобицька гімназія має буфет // ВС. – 1942. – № 23. – 23 січня. – С. 4.

15. Див.: Пастух Р. Рідна школа в Дрогобичі. – Львів: Меморіал, 1991. – 61 с.; Пастух Р. Дрогобич у прізвиськах, датах, подіях і фактах. – Вид. 2, доп. і уточн. – Дрогобич: Коло, 2002. – 141 с.

16. Див.: Сольчаник А.Д. Українська гімназія ім. Івана Франка // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Т. 1. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто: Б.в., 1973. – С. 444 – 466; Яців В. Дрогобич – місто нафтового басейну у воєнних роках 1939 – 44 // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Т. 3. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто: Б.в., 1986. – С. 87 – 98.

17. Див.: Учительська конференція в Дрогобичі // ГП. – 1942. – Ч. 14. – 29 листопада. – С. 6; Учительська конференція в Дрогобичі // ГП. – 1943. – Ч. 41. – 10 жовтня. – С. 6.

18. Див.: Юг. Дівоча захоронка і дитячий садок в Дрогобичі // ВС. – 1942. – № 11 – 26 січня. – С. 4; Відвідини дитячих садків у Дрогобичі // ГП. – 1942. – Ч. 11. – 8 листопада. – С. 6; Концерт у Дрогобицькому приюті // ГП. – 1943. – Ч. 49. – 5 грудня. – С. 6.

Галив Николай. **Культурная жизнь украинской общины Дрогобыча в период немецкой оккупации (1941 – 1944 гг.).** В статье на основе материалов украинской легальной прессы раскрывается состояние культурной жизни украинской общины Дрогобыча в 1941 – 1944 гг. Прежде всего, характеризуется сфера образования (дошкольные учреждения, начальная, средняя и профессиональная школа, курсовая система обучения и т. д.), а также деятельность украинского театра и хоровых коллективов города в условиях немецкой оккупации.

Ключевые слова: украинская община, Дрогобыч (1941 – 1944 гг.), образование, театр, хоровое искусство, музейное дело.

Haliv Mykola. **Cultural live of Drohobych Ukrainian community in the period of German occupation (1941 – 1944).** In the article on the base the Ukrainian legal press the condition of cultural live of Drohobych Ukrainian community in 1941 – 1944 is revealed. First of all the author characterizes educational sphere (primary, secondary and professional schooling, extension courses and so on), and also the activity of Ukrainian theatre and chorus groups under the conditions of Germany occupation.

Key words: Ukrainian community, Drohobych (1941 – 1944), education, theatre, choir art, museum.